

גדוש מה היה משמש? שבו היה מודד עשרון לכל המנחות.⁽⁵⁾

ב-19 מחוק, שבו היה מודד עשרון שלם לחביתי כהן גדול, ואחר כך היה חוצהו במידה של חצי עשרון.⁽¹⁾
וחכמים אומרים:

לא היה שם אלא מידת עשרון אחד, שנאמר [במדבר כט ד]: "ועשרון אחד לכבש האחד".

אם כן — לדעת חכמים — מה תלמוד לומר "עשרון עשרון", לרבות מידת חצי עשרון למנחת חביתין.

שואלת הגמרא: ורבי מאיר — הלומד מיתור הלשון שהיו שתי מידות של עשרון — מידת חצי עשרון מנא ליה?

עונה הגמרא: נפקא ליה מ"ועשרון", יתור

הוי"ו ללמד על מידת חצי עשרון.

ואילו רבנן ייתור הוי"ו ד"ועשרון" לא דרשי, והצרכו ללמוד למידת חצי עשרון מ"עשרון עשרון".

ורבי מאיר, האי "ועשרון אחד לכבש האחד" — שממנו למדו חכמים שלא היו שם שתי סוגי עשרונות — מאי עביד ליה?

ומפרשינן: החווא, שלא ימודד לא בשל שלשה עשרונות לפר, ולא בשל שנים לאיל.

ורבנן, נפקא להו — לדין זה — מנקודו, מהניקוד שעל תיבת "ועשרון" הכתובה בפרק כט פסוק טו, במוספי יום טוב הראשון של חג; דתניא:

אמר רבי יוסי: למה נקוד וי"ו שבאמצע "ועשרון", של [שעל] "עשרון" ראשון [תיבת "עשרון" הראשונה] של יום טוב הראשון של חג, שנאמר שם: "ועשרון

דוקא: דאילו היה עושה מחוק, קרוב שיבוא לידי יתור מעשרון, שמא לא ימחוק יפה ואסור להוסיף על העשרון.

וב"שפת אמת" פירש: גזירת הכתוב לשנות בין עשרון דמנחות לעשרון דחביתין, וצריכים לעשות אחד גדוש, ושל חביתין אי אפשר לעשות גדוש, [כמבואר בפירוש המיוחס לרש"י ובתוספות, הובאו בהערה 1 בעמוד ב], הצרכו לעשות עשרון דשאר מנחות גדוש; וראה עוד שם שכתב, שלעולם עדיף לעשות מחוק, כדי שכל המידה תהיה בתוך מחיצות הכלי בפנים.

1. א. פירשו התוספות: איפכא לא רצו לעשות, למדוד בגדוש לחביתי כהן גדול, שלא ישפוך הסולת לארץ, כשחוצהו; וכן הוא בפירוש המיוחס לרש"י.

חוץ משל כהן גדול שגודשה בתוכה, שמדבריו ומדבריו הרע"ב שם נראה — כפי שיבואר בהערות שם — שהוא מפרש: אחד גדוש: היינו שהיתה המידה מחזקת עשרון והיו גודשים אותה, ו"אחד מחוק" היינו שהיתה המידה מחזקת עשרון עם גודשו, ולא היו גודשים אותה אלא מוחקים; ולשון רש"י מכתב יד כאן: אחד גדוש: שהיה קטן, ולא היה מחזיק כשהוא גדוש אלא כשיעור חבירו המחוק, סובל את שני הפירושים.

ב. ביאר רש"י מכתב יד: ולהכי אחד גדוש ואחד מחוק, דרבי מאיר סבירא ליה גמרא, דשתי מדות של עשרונות היו בצבור, ואי שניהם שוין, הויא ליה מדה אחת; וראה בתוספות ד"ה שתי, וב"חק נתן".

5. ב"קרבן אורה" נתן טעם שהיה מודד בגדוש